

Byla C-621/21**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2021 m. spalio 6 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Administrativen sad Sofia-grad (Sofijos miesto administracinis teismas, Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. rugsėjo 29 d.

Ieškovė:

WS

Atsakovė:

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet (Valstybinės pabėgėlių agentūros prie Ministrų tarybos išklausymo tarnyba)

Pagrindinės bylos dalykas

Direktyvos 2011/95/ES sąlygos, kuriomis smurto prieš moteris dėl lyties, konkrečiai smurto šeimoje atvejais suteikiama tarptautinė apsauga; alternatyvi papildomos apsaugos suteikimo galimybė atsižvelgiant į esamus grasinimus nužudyti dėl garbės, jei prašytoja būtų grąžinta į kilmės šalį.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES išaiškinimas pagal SESV 267 straipsnio antrą pastraipą.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar, siekiant smurtą prieš moteris dėl lyties kvalifikuoti kaip tarptautinės apsaugos suteikimo pagrindą pagal 1951 m. Ženevos konvenciją dėl pabėgėlių statuso ir pagal 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų, remiantis Direktyvos 2011/95 17 konstatuojamąja dalimi taikytinos sąvokos ir apibrėžtys, pateiktos 1979 m. gruodžio 18 d. Jungtinių Tautų konvencijoje dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ir Europos Tarybos konvencijoje dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, o gal smurtas prieš moteris dėl lyties, kaip tarptautinės apsaugos suteikimo pagrindas pagal Direktyvą 2011/95, turi savarankišką reikšmę, kuri skiriasi nuo kylančios iš nurodytų tarptautinės teisės aktų?

2. Ar tokiu atveju, kai, asmeniui pareiškus apie smurto prieš moteris dėl lyties faktą, siekiant pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės kaip persekiojimo priežastį pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą, yra reikšminga tik persekiojimo aukos biologinė arba socialinė lytis (smurtas prieš moterį tik dėl to, kad ji yra moteris), konkrečios persekiojimo formos (poelgiai, veiksmai), kaip antai nurodytos 30 konstatuojamojoje dalyje pateiktame negalutiniame sąrašė, gali turėti lemiamą reikšmę „grupės matomumui visuomenėje“, t. y. ar jos gali būti tos grupės skiriamasis požymis, atsižvelgiant į aplinkybes kilmės šalyje, ar tokie poelgiai gali būti siejami tik su persekiojimo veiksmais pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalies a arba f punktą?

3. Ar tokiu atveju, kai apsaugos prašantis asmuo pareiškia apie smurtą prieš jį dėl lyties, konkrečiai apie smurtą šeimoje, biologinė arba socialinė lytis yra pakankamas pagrindas pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą, ar reikia nustatyti papildomą skiriamąjį požymį, taikant pažodinį Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio 1 dalies d punkto aiškinimą, pagal kurį sąlygos turi būti įvykdytos bendrai, o lyties aspektai turi būti taikomi alternatyviai?

4. Ar tokiu atveju, kai prašytojas pareiškia apie smurtą prieš jį dėl lyties, konkrečiai apie smurtą šeimoje, ir kai persekiojimo vykdytojas yra nevalstybinis subjektas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 6 straipsnio 3 dalį, Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad priežastiniam ryšiui pripažinti pakanka ryšio tarp 10 straipsnyje nurodytų persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų pagal 2 dalį, ar tam būtina konstatuoti, kad apsauga nuo nurodyto persekiojimo nesuteikiama, kitaip tariant, ar yra ryšys tais atvejais, kai persekiojimo vykdytojai, kurie yra nevalstybiniai subjektai, atskirų persekiojimo ar smurto veiksmų nesuvokia kaip susijusių su lytimi?

5. Ar realus grasinimas nužudyti dėl garbės, jei asmuo būtų grąžintas į kilmės šalį, kai įvykdytos kitos tam reikalingos sąlygos, pagrindžia papildomos apsaugos

suteikimą pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a punktą, siejamą su EŽTK 2 straipsniu (negalima tyčia atimti niekieno gyvybės), ar toks grasinimas kvalifikuotinas kaip žala pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio b punktą, siejamą su EŽTK 3 straipsniu, kaip aiškinama Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje bendrai įvertinus kitų smurto dėl lyties veiksmų pavojų, kitaip tariant, ar šiai apsaugai suteikti pakanka, kad prašytojas subjektyviai nepageidauja naudotis kilmės šalies suteikiama apsauga?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 78 straipsnio 1 dalis

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos **direktyva 2011/95/ES** dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų, visų pirma 17, 29 ir 30 konstatuojamosios dalys, 2 straipsnio d ir f punktai, 4 straipsnio 3 dalies c punktas, 6 straipsnis, 7 straipsnio 2 dalis, 9 straipsnio 1–3 dalys, 10 straipsnio 1 ir 2 dalys

2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos **direktyva 2013/32/ES** dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos, visų pirma 33 straipsnio 2 dalis, 40 straipsnio 2 ir 3 dalys

2016 m. kovo 8 d. Europos Parlamento (EP) rezoliucija dėl moterų pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų padėties Europos Sąjungoje (2015/2325(INI); toliau – 2016 m. kovo 8 d. EP rezoliucija), visų pirma 13, 15 ir 18 punktai

[2017 m.] rugsėjo 12 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo sudarymo Europos Sąjungos vardu

2019 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento rezoliucija, kuria prašoma, kad Teisingumo Teismas pateiktų nuomonę dėl to, ar pasiūlymai dėl Europos Sąjungos prisijungimo prie Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo suderinami su Sutarčių nuostatomis, ir dėl prisijungimo prie šios konvencijos procedūros (2019/2678(RSP))

2017 m. gegužės 11 d. Tarybos sprendimas (ES) 2017/866 dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo pasirašymo Europos Sąjungos vardu atsižvelgiant į prieglobstį ir negražinimo principą

Nurodyta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija

2020 m. gegužės 14 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) **sprendimas** *FMS ir kt.* (sujungtos bylos C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU, EU:C:2020:367), visų pirma 192, 196 ir 197 punktai

2013 m. lapkričio 7 d. **Sprendimo** *X ir kt.* (sujungtos bylos C-119/12–C-201/12, EU:C:2013:720), 45–47 punktai

2018 m. spalio 4 d. **Sprendimo** *Ahmedbekova* (C-652/16, EU:C:2018:801), 89 punktas

Nurodytos tarptautinės teisės nuostatos

Konvencija dėl pabėgėlių statuso, pasirašyta 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje, papildyta ir iš dalies pakeista 1967 m. sausio 31 d. Niujorke pasirašytu Protokolu dėl pabėgėlių statuso (toliau – Konvencija dėl pabėgėlių statuso), visų pirma preambulė ir 1 straipsnio A dalies 2 punktas

Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), priimta Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje 1979 m. gruodžio 18 d. (toliau – Konvencija dėl diskriminacijos panaikinimo moterims), visų pirma 1 straipsnis

Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto **CEDAW Bendrosios rekomendacijos** Nr. 19, 24 ir 25

Konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo, priimta Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2011 m. balandžio 7 d. (toliau – Stambulo konvencija), visų pirma 2, 3, 60 ir 61 straipsniai

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK), visų pirma 2, 3 ir 15 straipsniai

Nurodyta Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

2009 m. birželio 9 d. EŽTT sprendimo *OPUZ / Turkija* (Nr. 33401/02), 97 ir 98 punktai

2010 m. liepos 20 d. EŽTT sprendimo *N / Švedija* (Nr. 23505/09), 55, 59, 60, 61 ir 62 punktai

Nacionalinės teisės nuostatos

Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (Prieglobsčio ir pabėgėlių įstatymas, toliau – ZUB), visų pirma 8, 9, 13 ir 76b straipsniai, ZUB papildomų nuostatų 1 straipsnio 5 ir 6 punktai

Faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Ieškovė WS yra Turkijos Respublikos pilietė, jos etninė kilmė – kurdų, ji yra musulmonė sunitė, išsituokusi. 2018 m. birželio mėn. ieškovė teisėtai su nacionaliniu pasu ir darbo viza iš Turkijos išvyko į Bulgariją. Ji atvyko į Bulgarijos miestą Plovdivą. Padedama neteisėtai žmones per valstybės sieną gabenančio asmens, ieškovė gavo vienos savaitės trukmės Vokietijos vizą ir atskrido į Berlyną pas tetą. Čia ji 2018 m. birželio 21 d. pateikė apsaugos prašymą, tačiau, remiantis Vokietijos Federacinės Respublikos prašymu perimti savo žinion, 2019 m. vasario 28 d. *Darzhavna agentsia za bezhantsite* (Valstybinė pabėgėlių agentūra, toliau – DAB) sprendimu buvo vėl perimta Bulgarijos, kad būtų išnagrinėtas jos tarptautinės apsaugos prašymas.
- 2 2019 m. spalio mėn. ieškovė buvo tris kartus išklaudyta; ji pasakojo Turkijoje turinti problemų su buvusiu sutuoktiniu, už kurio buvo priverstinai ištekinga savo šeimos ir su kuriuo turi tris dukras. Po daugelio smurto atvejų, dėl kurių ieškovė kelis kartus buvo įkurdinta smurtą patyrusių moterų prieglaudose, 2016 m. rugsėjo mėn. ji paliko sutuoktinį ir pradėjo gyventi su kitu vyru. 2017 m. su juo sudarė religinę santuoką, kurioje gimė sūnus. Ieškovės biologinė šeima konfliktuose su BS jos neparėmė. Ieškovė teigia bijanti dėl savo gyvybės ir pateikė įrodymų, kad jai grasino [buvęs] sutuoktinis, jo šeima ir jos biologinė šeima, todėl ieškovė bijo būti nužudyta, jei bus gražinta į Turkiją. Su pirmuoju sutuoktiniu ieškovė oficialiai išsituokė 2018 m. rugsėjo mėn., kai jau buvo išvykusi iš Turkijos.
- 3 2020 m. gegužės 21 d. sprendimu DAB vadovas netenkino WS tarptautinės apsaugos prašymo kaip nepagrįsto. Institucija laiko nurodytas išvykimo iš Turkijos priežastis nereikšmingomis, kiek tai susiję su prašoma tarptautine apsauga. Jos nuomone, šių priežasčių negalima susieti su viena iš Bulgarijos teisės aktuose nurodytų priežasčių, t. y. su pagrįsta baime būti persekiojamam dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų arba priklausymo prie tam tikros socialinės grupės. Be to, prašytoja neteigė, kad ji persekiojama dėl lyties. Kai šis sprendimas buvo apskūstas teismui, jį patvirtino *Administrativen sad Sofia grad* (Sofijos miesto administracinis teismas) ir *Varhoven administrativen sad* (Aukščiausiasis administracinis teismas).
- 4 2021 m. balandžio 13 d. WS vėl pateikė tarptautinės apsaugos prašymą ir prie jo pridėjo dar devynis rašytinius įrodymus, kuriuos ji laiko reikšmingais, kiek tai susiję su jos asmenine padėtimi ir kilmės šalimi. Jais remdamasi WS teigia, kad jos atveju įvykdytos pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos (pagal ZUB 8 straipsnio 1 dalį), nes ji priklauso prie tam tikros socialinės grupės, konkrečiai prie moterų, patyrusių smurtą šeimoje, grupės ir moterų, galinčių tapti nusikaltimų dėl garbės

aukomis, grupės. Prašyme nurodoma, kad persekiojimo vykdytojai yra nevalstybiniai subjektai, nuo kurių Turkijos valstybė, neatsižvelgiant į tai, kokių priemonių imtusi, negali jos apsaugoti. Dėl galimo grąžinimo į Turkiją užsienietė nurodo, kad ji ten neturi nieko, kuo galėtų pasitikėti, ir bijo, kad bus nužudyta buvusio sutuoktinio arba taps nužudymo dėl garbės, kuri gali įvykdyti jo arba jos biologinė šeima, auka, arba bus vėl priverstinai ištekinta. Ieškovė mano, kad jos situacija dar pablogėjo, nes ji susilaukė vaiko su vyru, su kuriuo nėra susituokusi. Kaip naują aplinkybę ieškovė nurodo tai, kad Turkija 2021 m. kovo mėn. pasitraukė iš Stambulo konvencijos. WS teigia, kad ji atitinka humanitarinio statuso suteikimo sąlygas pagal ZUB 9 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus, nes, jei būtų grąžinta į Turkiją, patirtų EŽTK 2 ir 3 straipsnių pažeidimus.

- 5 DAB išklausymo tarnyba laikė WS paskesnę prašymą pradėti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrą nepriimtiniu. WS dėl šio sprendimo pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šio teismo sprendimo nebebus galima apskųsti kasacine tvarka. Jis bus galutinis ir įsigalios paskelbus.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 Ieškovė prašo panaikinti DAB išklausymo tarnybos sprendimą. Jos nuomone, paskesniame prašyme suteikti apsaugą ji pateikė naujų rašytinių įrodymų dėl savo asmeninės situacijos ir kilmės šalies. Ieškovė teigia, kad jos atveju įvykdytos teisės aktuose nustatytos pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos, kitaip tariant, ji pateikė naujų įrodymų dėl humanitarinio statuso suteikimo pagal ZUB sąlygų.
- 7 Atsakovė nesutinka su ieškiniu ir prašo jį atmesti. Ji laikosi nuomonės, kad rašytiniai įrodymai buvo patikrinti skundžiamame sprendime ir kad prašytoja nenurodė jokių naujų su savo asmenine situacija ir kilmės šalimi susijusių aplinkybių, kurios pagrįstų pabėgėlio statuso ir humanitarinio statuso suteikimą pagal ZUB ir į kurias jau nebūtų buvę atsižvelgta anksčiau, kai buvo atsisakyta suteikti tarptautinę apsaugą.
- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo vertinimu, įvykdytos prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo Europos Sąjungos Teisingumo Teismui sąlygos.

Teismo nuomone, prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas, nes faktinė ir teisinė padėtis šiuo atveju patenka į Sąjungos teisės, konkrečiai Direktyvos 2013/32/ES ir Direktyvos 2011/95/ES, taikymo sritį. Bylą nagrinėjanti teismo kolegija nurodo, jog jai nėra žinoma apie identiškais klausimais priimtus Teisingumo Teismo sprendimus, kurie būtų naudingi priimant sprendimą nagrinėjamoje byloje.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 9 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, vertinimas, ar ieškovės, kaip pabėgėlės, istorijoje yra naujų elementų, tiesiogiai susijęs su atsakymu į klausimą, ar ji atitinka materialinės teisės sąlygas, kuriomis suteikiama tarptautinė apsauga pagal Direktyvą 2011/95/ES. Atsižvelgdamas į šios direktyvos 17 konstatuojamąją dalį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išskiria tarptautinės teisės aktus, kurie pagal šią nuostatą yra privalomi valstybėms narėms. Be Konvencijos dėl pabėgėlių statuso ir Protokolo dėl pabėgėlių statuso, tokie teisės aktai taip pat yra Konvencija dėl diskriminacijos panaikinimo moterims ir Stambulo konvencija (visų pirma atsižvelgiant į 34–40 straipsniuose pateiktas teises apibrėžtis). Nors pastaroji konvencija Bulgarijoje netaikoma (nes, remiantis Bulgarijos Konstitucinio Teismo sprendimu, ji nesuderinama su Bulgarijos konstitucija, todėl negali būti ratifikuota), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, remiantis Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktu, ji šioje byloje yra reikšminga siekiant atsižvelgti į sąlygas kilmės šalyje tam atvejui, jei prašytoja būtų į ją grąžinta (visų pirma turint omenyje, kad Turkija pasitraukė iš šios konvencijos).
- 10 Pagrindinis klausimas, kylantis byloje dėl taikytinų tarptautinių sutarčių, yra tas, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškindamas sąvoką „smurtas prieš moteris dėl lyties“ gali remtis Konvencijoje dėl diskriminacijos panaikinimo moterims ir Stambulo konvencijoje pateiktomis teisinėmis apibrėžtimis, ar ši sąvoka turi savarankišką reikšmę. Siekiant išsiaiškinti šiuos aspektus, teikiamas **pirmasis prejudicinis klausimas**.
- 11 Dėl **antrojo prejudicinio klausimo** byla nagrinėjanti teismo kolegija mano, kad Jungtinių Tautų Moterų diskriminacijos panaikinimo komiteto CEDAW (toliau – CEDAW komitetas) parengtos Bendrosios rekomendacijos Nr. 19, 24 ir 25 yra naudingos aiškinimo gairės. Pagal jas smurtas dėl lyties apibrėžiamas, viena vertus, kaip smurtas, kuris nukreiptas prieš moterį dėl to, kad ji yra moteris, arba kurį neproporcingai dažnai patiria moterys, kita vertus, kaip smurtas, kuris nukreiptas prieš pažeidžiamų arba nepalankioje padėtyje esančių moterų grupes arba prieš moterų, kurios, be diskriminacijos dėl to, kad jos yra moterys, dar gali patirti keleriopą diskriminaciją dėl kitų priežasčių, kaip antai rasės, etninės arba religinės tapatybės, negalios, amžiaus arba kitų veiksnių, grupes.
- 12 Stambulo konvencijoje „smurtas prieš moteris dėl lyties“ apibrėžiamas taip pat, viena vertus, kaip smurtas, kuris nukreiptas prieš moterį dėl to, kad ji yra moteris, o „smurtas prieš moteris“ laikomas žmogaus teisių pažeidimu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, šis žmogaus teisių pažeidimas gali būti siejamas su persekiojimo veiksmais pagal Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 1 dalį. Kita vertus, „smurtas šeimoje“ pagal Stambulo konvenciją reiškia visus fizinio, seksualinio, psichologinio ar ekonominio smurto veiksmus šeimoje ar namų ūkyje arba tarp buvusių ar esamų sutuoktinių ar partnerių, neatsižvelgiant į tai, ar smurtautojas ir auka gyvena arba gyveno tame pačiame būste. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, taip

apibrėžti konkretūs smurto prieš moteris dėl lyties veiksmai siejasi su Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 2 dalies a ir f punktuose nurodytais persekiojimo veiksmais.

- 13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas taip pat atsižvelgia į 2016 m. kovo 8 d. EP rezoliuciją. Joje pabrėžiama, kad įvairių formų smurtas ir diskriminacija dėl lyties, pavyzdžiui, seksualinis smurtas, priverstinė santuoka, smurtas šeimoje, vadinamieji nusikaltimai dėl garbės ir valstybės leidžiama diskriminacija dėl lyties, yra persekiojimas ir turėtų būti laikomi pagrįstomis priežastimis prašyti prieglobsčio ES. Vis dėlto teismo kolegija atsižvelgia ir į generalinio advokato G. Hogan išvadą, kuri buvo pateikta 2021 m. kovo 11 d. per nuomonės pateikimo procedūrą 1/19, pradėtą gavus Europos Parlamento prašymą (EU:C:2021:198). Pagal šios išvados 161 punktą šiuo metu Sąjungos teisėje nenumatyta bendros pareigos atsižvelgti į smurtą prieš moteris kaip į vieną iš persekiojimo formų, dėl kurios gali būti suteiktas pabėgėlio statusas.
- 14 Kalbant apie smurto prieš moteris dėl lyties kvalifikavimą kaip tarptautinės apsaugos suteikimo pagrindą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl to, kaip jis turi aiškinti sąvoką „[priklausymas] prie tam tikros socialinės grupės“ pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punktą. Visų pirma teismui neaišku, ar tokiam priklausymui pripažinti pakanka persekiojimo aukos biologinės arba socialinės lyties (smurtas prieš moterį tik dėl to, kad ji yra moteris). O gal konkrečios persekiojimo formos (poelgiai, veiksmai) gali turėti lemiamą reikšmę „grupės matomumui visuomenėje“ (t. y. būti tos grupės skiriamasis požymis) – tokiu atveju reikėtų atsižvelgti į aplinkybes kilmės šalyje. Galiausiai neaišku, ar šie poelgiai gali sietis tik su persekiojimo veiksmais pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalies a ir b punktus. Kitaip tariant, kyla klausimas, ar reikėtų nustatyti papildomą skiriamąjį grupės požymį atsižvelgiant į pažodinį Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkto aiškinimą.
- 15 Argumentuose dėl **trečiojo prejudicinio klausimo** byla nagrinėjanti teismo kolegija konstatuoja, kad Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkte „[priklausymas] prie tam tikros socialinės grupės“ apibrėžiamas dviem sąlygomis, kurios abi turi būti įvykdytos. Viena vertus, grupės nariai turi turėti „tas pačias prigimtines savybes“ ar „bendrą istoriją, kurios negalima pakeisti“, arba turi turėti tas pačias savybes ar įsitikinimus, „kurie yra tokie svarbūs to asmens tapatumui ar sąžinei, kad jis neturėtų būti verčiamas jų atsisakyti“. Kita vertus, ta grupė turi turėti individualų tapatumą atitinkamoje šalyje, nes aplinkinė visuomenė ją suvokia kaip „kitokią“.
- 16 Kartu toje pačioje nuostatoje kaip reikšmingi sąvokai aiškiai nurodomi su lytimi susiję aspektai, įskaitant lyties tapatybę; vis dėlto jungtukas „arba“ rodo, kad yra dvi alternatyvos, kai į juos turi būti atsižvelgiama – siekiant pripažinti priklausymą prie tam tikros socialinės grupės arba siekiant nustatyti tokios grupės savybes.

- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad priklausymo prie tam tikros socialinės grupės apibrėžimas negali būti atsiejamas nuo aplinkybių kilmės šalyje. Vis dėlto teismas konstatuoja, kad, bandant nurodytą smurtą šeimoje kvalifikuoti kaip vieną iš smurto prieš moteris dėl lyties formų, reikia atsižvelgti į aplinkybę, jog su tokiu smurtu turi susidurti moterys visais visuomenės lygmenimis, nepriklausomai nuo jų amžiaus, išsilavinimo, pajamų, socialinio statuso arba kilmės šalies. Vis dėlto kai kuriose visuomenėse smurtas šeimoje pernelyg dažnai laikomas asmenine problema ir per lengvai toleruojamas. Dėl to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui dar sunkiau preziumuoti, kad konkreti smurto prieš moteris dėl lyties forma (poelgis, veiksmas) (smurtas šeimoje) turi lemiamą reikšmę „grupės matomumui visuomenėje“ kaip Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies d punkte pateiktos apibrėžties dalis. Nurodyto persekiojimo dėl lyties ypatumas yra tai, kad smurtautojas yra aukai pažįstamas asmuo ir auka dažnai yra nuo jo priklausoma ekonominiu arba kitokiu aspektu, todėl dar labiau bijo pranešti apie smurtą. Dėl to aukai gresia vėl nukentėti nuo smurtautojo arba šeimos. Šioje vietoje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išvelgia papildomų argumentų, paneigiančių, kad nagrinėjamu atveju, kalbant apie konkrečiai nurodytą smurtą šeimoje, persekiojimo dėl lyties forma ar veiksmai turi lemiamą reikšmę grupės „matomumui“ visuomenėje, kaip tai suprantama pagal nagrinėjamą Direktyvos 2011/95 nuostatą.
- 18 Argumentuose dėl **ketvirtojo prejudicinio klausimo** prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro tarpinę išvadą, kad pripažįstant priklausymą prie tam tikros socialinės grupės nagrinėjamu atveju reikšminga tik biologinė arba socialinė prašytojos lytis. Tokio aiškinimo atspirties tašku teismas laiko Direktyvos 2011/95 30 konstatuojamąją dalį ir 4 straipsnio 3 dalies c punktą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, reikšminga persekiojimo priežastis visų pirma yra smurtas prieš moterį tik dėl to, kad ji yra moteris. Auka patyrė kelių konkrečių formų persekiojimą dėl lyties (poelgius, veiksmus), įskaitant nurodytą smurtą šeimoje ir grasinimą nužudyti dėl garbės. Kai šie konkretūs poelgiai ar veiksmai dėl savo pobūdžio arba pasikartojimo pasiekia Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalyje nurodytą rimtumo laipsnį ir gali būti kvalifikuojami kaip šiurkštus pagrindinių žmogaus teisių pažeidimas, smurtas dėl lyties yra pagrindas suteikti pabėgėlio statusą, jei prašytojas įrodo, kad pagrįstai bijo atitinkamo persekiojimo.
- 19 Vis dėlto byla nagrinėjanti teismo kolegija dvejopa, ar nurodytą smurtą dėl lyties, konkrečiai smurtą šeimoje, kvalifikuoti kaip tarptautinės apsaugos suteikimo pagrindą. Kyla klausimas, kaip turi būti nustatomas priežastinis ryšys pagal Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 3 dalį nurodyto smurto atvejais, kai persekiojimo vykdytojas yra nevalstybinis subjektas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 6 straipsnio 3 dalį. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 2011/95 29 konstatuojamojoje dalyje ir 9 straipsnio 3 dalyje vartojamas jungtukas „arba“, priežastinis ryšys aiškinamas taip: *i*) ryšys tarp persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų arba *ii*) ryšys tarp persekiojimo

priežasčių ir apsaugos nuo persekiojimo veiksmų nebuvimo, kai nėra ryšio tarp persekiojimo priežasčių ir persekiojimo veiksmų.

- 20 Vis dėlto pagal Direktyvos 2011/95 6 straipsnio c punkte vartojamą apibrėžtį tuo atveju, kai nurodytą persekiojimą vykdo nevalstybinis subjektas, turi būti įrodyta, kad a ir b punktuose minimi vykdytojai negali arba nenori suteikti apsaugos nuo persekiojimo arba didelės žalos, kaip tai suprantama pagal 7 straipsnį. Atsižvelgiant į tai, konkrečiu smurto atveju turėtų būti būtinai konstatuotas priežastinis ryšys su apsaugos kilmės šalyje nesuteikimu. Šiuo aspektu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat kelia klausimą, ar konstatuojant priežastinį ryšį pagal direktyvos 9 straipsnio 3 dalį reikšminga aplinkybė, kad nei persekiojimo vykdytojai, kurie yra nevalstybiniai subjektai, nei aukos atskirų persekiojimo ar smurto veiksmų savaimė nelaiko susijusiais su lytimi arba nukreiptais prieš auką vien dėl jos biologinės arba socialinės lyties. Kaip šį klausimą reikia vertinti visų pirma tuomet, kai pasakodami savo kaip pabėgėlio istoriją prašytojai nenurodo turintys „problemų lyties pagrindu“? Pavyzdžiui, administracinė institucija šiuo atveju taip pat preziumavo, kad „prašytoja yra pilnametė ir neteigė, jog buvo persekiojama dėl lyties“.
- 21 **Penktąjį prejudicinį klausimą** prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teikia tam atveju, jei paaiškėtų, kad nurodytas persekiojimas, t. y. smurtas dėl lyties – smurtas šeimoje, nėra pagrindas pabėgėlio statusui suteikti. Tokiu atveju reikėtų apsvarstyti, ar įvykdytos papildomos apsaugos suteikimo sąlygos, t. y. ar ieškovei, jei ji būtų grąžinta į kilmės šalį, kiltų realus pavojus patirti didelę žalą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 2 straipsnio f punktą, aiškinamą kartu su 15 straipsnio a ir b punktais. Šiuo aspektu teismo kolegija atsižvelgia į Direktyvos 2011/95 34 konstatuojamąją dalį, aiškinamą kartu su EŽTK 2 ir 3 straipsniais, taip pat į Stambulo konvencijos 3 straipsnio a punktą ir CEDAW komiteto Bendrosios rekomendacijos Nr. 19 1 ir 7 punktus. Šiose nuostatose smurtas dėl lyties apibrėžiamas kaip pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas.
- 22 Šiomis aplinkybėmis bylą nagrinėjanti teismo kolegija kelia klausimą, kaip papildomos apsaugos tikslais turi būti kvalifikuojamas nurodytas grasinimas nužudyti dėl garbės – ar jo pakanka konstatuoti, kad kyla realus pavojus patirti didelę žalą pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio a punktą, ar jį reikia aiškinti kaip nežmonišką ar žeminamą elgesį, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 15 straipsnio b punktą, siejamą su EŽTK 3 straipsniu, taip pat atsižvelgiant į prašytojos nurodytą pakartotinės priverstinės santuokos pavojų, stigmatizaciją visuomenėje, kurioje smerkiamos vienišos moterys, susilaukusios nesantuokinio vaiko, ir baimę vėl tapti buvusio sutuoktinio arba šeimos auka.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia siekia, kad būtų konstatuota, ar Direktyvos 2011/95 2 straipsnio f punkte pateiktos apibrėžties subjektyviojo elemento („nepageidauja naudotis tos šalies apsauga“) – įskaitant atsisakymą naudotis smurtą patyrusių moterų prieglaudomis dėl to, kad gyvenimas jose beveik prilygsta sulaikymui ilgus metus, todėl dauguma tokių moterų grįžta į

smurtinius šeimos santykius, nes neturi vyro ar šeimos paramos – pakanka papildomai apsaugai suteikti, kai yra realus grasinimas nužudyti dėl garbės ir jam realizuoti tereikia vieno sėkmingo nusikaltimo vykdytojo veiksmo.

DARBINIS VERTINIMAS